

Türkiye’de Tıpta Uzmanlık Eğitimi Alan Yabancı Uyruklu Asistan Hekimlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri

12-13 Ekim 2013 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen, Azerbaycanlı Genç Hekim ve Tıp Öğrencilerinin 3. Türkiye Forumu’nda oluşturulan Yabancı Asistan Hekimlerin Sorunları Çalışma Grubu’nun raporudur.

Hazırlanma: 30 Kasım 2013 / Güncellenme: 29 Ocak 2014

*Derleyen: Dr. Şahin Hanalioğlu
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı, Ankara*

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı 2012 yılı Faaliyet Raporu’na göre Türkiye’de toplam 124.219 hekim görev yapmaktadır. Bu sayının 68 bin 262’sini uzman hekimler, 35 bin 739’unu pratisyen hekimler ve 20 bin 218’ini asistan hekimler oluşturmaktadır. Uzmanlık eğitimine devam eden bu son grup içerisinde yalnızca Türk vatandaşı olan hekimler değil aynı zamanda yabancı uyruklu asistan hekimler de bulunmaktadır. Son 5 yılın Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS) verilerine göre bugün Türkiye’deki üniversite veya eğitim ve araştırma hastanelerinde uzmanlık eğitimi almakta olan yabancı uyruklu asistan hekimlerin sayısı 831’dir. Bu ise toplam asistan hekim sayısının %4,1’ine karşılık gelmektedir. Bunun yanında TUS’a ilaveten devletlerarası ikili antlaşmalarla Türkiye’ye uzmanlık eğitimi için gönderilen ve aktif olarak sağlık hizmeti sunumuna katılan asistan hekimler de hesaba katıldığında bu sayı 1000-1200, oran ise %5-6 civarına çıkmaktadır.

Her ne kadar sayılar ve oranlar görece az gibi görünse de yabancı uyruklu asistan hekimlerin Türkiye sağlık sistemine katkısı yadsınamayacak kadar büyüktür. Türk uyruklu meslektaşları ile aynı koşullarda, büyük fedakarlıklarla çalışan ve eğitim alan yabancı asistan hekimlerin, özellikle büyük, köklü üniversite ve eğitim-araştırma hastanelerinde toplam asistan hekim sayısı içerisindeki payı %15-20’leri bulmaktadır. Ancak ne var ki asistanlığın ilk gününden uzmanlık derecesinin alındığı son ana kadar aynı koşullarda, aynı standartlarda hizmet verdikleri ve eğitim aldıkları Türk uyruklu meslektaşlarından farklı olarak, Türkiye’de geçirdikleri uzmanlık eğitimi süresince hayatlarını idame ettirmelerine yetecek asgari gelirden yoksun olarak eğitim almak ve hizmet vermek durumunda kalmaktadırlar.

Bu raporun amacı, Türkiye’de eğitim alan yabancı uyruklu asistan hekimlerin sorunlarına siyasi makamların, karar vericilerin, tüm ilgililerin ve kamuoyunun dikkatini çekmek; soruna dair mevcut durumu, nedenlerini, hukuki arka planını ve olası çözüm alternatiflerini rasyonel olarak irdelemek ve gerçekçi, uygulanabilir ve somut çözüm önerileri sunmaktır.

SAYILARLA YABANCI ASİSTAN HEKİMLER

Türkiye’de son verilere göre toplamda 20.000 civarında asistan hekim çeşitli üniversite ve eğitim ve araştırma hastanelerinde uzmanlık eğitimine devam etmektedir. Bu asistanlar içerisinde yaklaşık %4,1’lik kısmını TUS ile eğitim hakkı kazanmış olan yabancı asistanlar oluşturmaktadır. Son 5 yılın TUS verileri dikkate alındığında (Nisan

2008-Eylül 2013) toplam 831 yabancı uyruklu hekimin uzmanlık programlarına yerleştirildiği görülmektedir. Bu asistan hekimlerin büyük çoğunluğu (%77,5) üniversite hastanelerinde, %22,5'i ise Sağlık Bakanlığı'na bağlı eğitim ve araştırma hastanelerinde eğitimlerine devam etmektedir. Yabancı uyruklu asistan hekim sayıları dikkate alındığında en çok asistan hekimin eğitim gördüğü (asistan sayısı≥10 olan) üniversite ve eğitim ve araştırma hastaneleri Tablo 1'de sunulmuştur.

#	ÜNİVERSİTE HASTANESİ	SAYI	#	EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ	SAYI
1	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	188	1	İSTANBUL BAKIRKÖY DR.SADI KONUK EAH	33
2	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	87	2	İSTANBUL EAH	21
3	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	83	3	ANKARA DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EAH	17
4	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	78	4	ANKARA NUMUNE EAH	16
5	EGE ÜNİVERSİTESİ	68	5	İSTANBUL OKMEYDANI EAH	14
6	BEZM-İ ÂLEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	25	6	İSTANBUL ŞİŞLİ ETFAL EAH	13
7	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	15	7	ANKARA ATATÜRK EAH	11
8	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİV.	11	8	İST. KARTAL KOŞUYOLU YÜKS. İHT. EAH	10
9	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	10			
10	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	10			
11	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	10			
12	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)	10			

Tablo 1: Yabancı uyruklu asistan hekim sayısı 10 ve üzerinde olan üniversite ve eğitim-araştırma hastaneleri ve yabancı uyruklu asistan sayıları

Yabancı asistan hekimlerin eğitim gördükleri şehirlerin dağılımına bakıldığında ise yarısının İstanbul'da, toplamda %91 gibi çok büyük bir çoğunluğunun ise üç büyük şehirde (İstanbul, Ankara, İzmir) ikamet ettikleri ve eğitim aldıkları görülmektedir. Şehirlere göre yabancı uyruklu asistan hekim dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

ŞEHİR	ÜNİV	EAH	TOPLAM	YÜZDE (%)
İSTANBUL	298	123	421	50,7
ANKARA	186	53	239	28,8
İZMİR	85	7	92	11,1
KONYA	18	0	18	2,2
ESKİŞEHİR	11	0	11	1,3
ADANA	6	4	10	1,2
EDİRNE	10	0	10	1,2
KAYSERİ	6	0	6	0,7
GAZİANTEP	5	0	5	0,6
DİĞER*	19	0	19	1,9
TOPLAM	644	187	831	100,0

Tablo 2: Son 5 yılda (2008-2013) TUS sonucunda yerleştirilen yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin (asistan hekimler) şehirlere göre dağılımı. ÜNİV: Üniversite Hastaneleri; EAH: Eğitim ve Araştırma Hastaneleri. *: Diyarbakır, Kocaeli, Manisa'da üniversite hastanelerinde üçer; Sakarya'da iki; Afyon, Aydın, Bursa, Çanakkale, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Tokat illerinde ise birer yabancı uyruklu uzmanlık öğrencisi yerleştirilmiştir.

Bu rakamlar Türkiye’de yabancı uyruklu asistan hekimlerin büyük çoğunluğunun üç büyük şehirdeki üniversite hastanelerinde eğitim aldıklarını göstermektedir (%68). Bunun dışında %22’lik dilim ise yine üç büyük şehirdeki eğitim ve araştırma hastanelerinde uzmanlık eğitimine devam etmektedir.

Bu rakamlara yerleştirildikleri programlardan istifa edenler dahil edilmemiştir. Bu nedenle gerçek sayının bir miktar (%5-10) daha az olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu rakamlara ilave olarak, hükümetler arası antlaşmalar ile Türkiye’ye tıpta uzmanlık eğitimi için gönderilen hekimler de hesaba katıldığında gerçekte sayının 1000-1100 dolaylarına çıktığı tahmin edilmektedir. Bir örnek vermek gerekirse, Türkiye’de halen eğitim görmekte olan Azerbaycan uyruklu asistan hekim sayısı 350’nin üzerindedir. Bunların 250 kadarı TUS ile yerleşmişken, 100 civarında hekim ise hükümetler arası antlaşmalar uyarınca Türkiye’de öğrenim görmektedir.

TUS VE UZMANLIK EĞİTİMİNE GİRİŞ

Yabancı uyruklu asistan hekimler, Türkiye’de tıpta uzmanlık eğitimi alabilmek için Türk vatandaşı meslektaşları ile aynı sınava (Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı- TUS) girmekte, ancak kendi aralarında yarışarak yalnızca kılavuzda belirlenmiş olan yabancı uyruklu kontenjanlara yerleşebilmektedir. Fakat bu sınava girebilmek için yabancı uyruklu hekimlerin ya Türkiye’deki bir tıp fakültesinden mezun olmuş olması ya da yurt dışında tıp fakültesinden mezun olduktan sonra Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı’na (STS) girerek diploma denkliği almış olması gerekmektedir. Dolayısıyla kendi ülkelerinde tıp fakültesinden mezun olan hekimler için uzmanlık eğitimine giden yol Türk meslektaşlarına göre daha uzun olmaktadır.

Bununla birlikte yabancı uyruklu hekimler kendi aralarında yarıştıkları için genellikle kontenjanların taban puanlarının, aynı hastane ve bölümdeki genel kontenjan (TC vatandaşları) taban puanlarından daha düşük olması bir avantaj gibi görünse de, mevzuatta TUS’ta açılabilen yabancı uyruklu kontenjan sayısı için önemli bir sınırlama bulunduğunu hatırlatmak gerekir (yabancı kontenjanların sayısı, toplam kontenjanların %10’unu geçemez koşulu). Gerçekte, çoğu kez bir uzmanlık dalı için Türkiye genelinde açılan kontenjan sayısı birkaç adet ile sınırlı olmaktadır. Bu kontenjanların da önemli bir kısmı da yabancı uyruklu hekimlerin pek tercih etmedikleri şehir ve hastanelerde açıldığından kontenjanların büyük bölümünün (yıllara göre %40-70 arasında) boş kaldığı görülmektedir. Örneğin son TUS’ta (Eylül 2013) toplam 201 yabancı kontenjanı açılmış, bunun ancak 88’ine yerleştirme yapılabilmiş (%44) ve 113 kontenjan boş kalmıştır (%56). Bunun temel nedeninin, zaten maaşsız olarak çalışmak zorunda olan yabancı asistan hekimlerin gelecek kariyerlerini ve eğitim kalitesini göz önünde bulundurarak şehir, hastane ve branş açısından düşük profilli kontenjanları tercih etmemesi olduğu düşünülmektedir.

YABANCI ASİSTAN HEKİMLERİN SORUNLARI

Türkiye’de eğitim gören uzmanlık öğrencisi-asistan hekimlerin denklik sınavı, dil ve iletişim, uyum gibi konularda birçok sorunları bulunmasına rağmen herkesin kabul ettiği en temel iki sorun olarak, düzenli gelir ve sigorta sorunu ön plana çıkmaktadır. Bu raporda bu iki sorun öncelikli olarak incelenmiştir.

a) Düzenli gelir sorunu

Kuşkusuz yabancı uyruklu asistan hekimler, kendi ülkelerinden Türkiye’ye dünya standartlarında tıpta uzmanlık eğitimi almak için gelmektedir. Bunun için denklik sınavı ve TUS gibi önemli sınavları geçerek bu eğitimi almaya hak kazanmaktadırlar. Ne var ki, 4-5 yıl süreyle devam eden ve hizmet odaklı yoğun çalışma temposunu da beraberinde getiren bu zorlu eğitim süresince, kendilerine herhangi bir maaş veya ücret verilmemektedir. Yaş ortalaması 30 olan ve tıp doktoru unvanını kazanmış, bir kısmı evli ve çocuklu olan bu kişilerin önemli bir kısmı ise kendi ülkelerinden de burs almamaktadırlar. Bu asistanlar, hiçbir düzenli maddi geliri olmadan Türkiye’de eğitim alabilmek pahasına ciddi geçim sıkıntısı ile yüzleşmektedirler. Bu durumun, her şeyden önce insani olarak kabul edilebilir bir durum olmadığı aşikardır. Üstelik, Türk meslektaşları ile aynı koşullarda çalıştıkları ve eşit düzeyde sağlık hizmeti ürettikleri halde bu durumun ortaya çıkması, motivasyon düşürücü ve onur kırıcı olarak görülmektedir.

Bu sorunun çözümüne dair en somut adımlardan biri, 2005 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından çıkartılan, dönemin Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR’ın imzasını taşıyan Genelge (2005/105 sayılı *Eğitim Hastanelerinde Görevli Yabancı Uyruklu Asistanlara Ek Ödeme Yapılmasına dair Genelge*) oldu. Bu genelge ile Sağlık Bakanlığı’na bağlı eğitim ve araştırma hastanelerinde eğitim alan yabancı uyruklu asistanlara kurum döner sermayesinden 500 TL ödenmeye başlanmışsa da vergi kesintileriyle birlikte asistanların eline 420 TL civarında bir tutar geçmektedir. Türkiye’deki açlık sınırının (Ekim 2013 – 1064 TL) yarısının bile altında olması bunun ancak sembolik bir ekonomik destek olduğunu göstermektedir. Bunun yanında bazı üniversite ve eğitim ve araştırma hastanelerinde yabancı asistanların ekonomik yönden desteklenmesine yönelik örnek uygulamalar da gözlenmektedir.

b) Sağlık güvencesi sorunu

Her ne kadar İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 22. maddesi ve TC Anayasası’nın 60. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkı olduğu belirtilmişse de son yıllara kadar Türkiye’de eğitim alan yabancı asistan hekimler, uzmanlık eğitimi süresince sağlık sigortasından mahrum şekilde öğrenim görmek ve çalışmak durumunda kalmışlardır. Yabancı asistan hekimler, genellikle ülkelerinde de kapsayıcı bir sigorta sisteminin olmaması nedeniyle Türkiye’deki yaşamları süresince sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Ancak bu sorun, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası (GSS) Kanunu ile çözülmüş gibi görünmektedir. Bu kanun uyarınca artık yabancı uyruklu öğrenciler veya sigorta kapsamında olmayan herkes gerekli primleri yatırmak suretiyle genel sağlık sigortasından yararlanabilmektedir. Ancak ne yazık ki yatırılması gereken prim konusu, yabancı asistan hekimler için oldukça sorunlu hale gelmiştir. Gelirleri olmayan, dahası geçim sıkıntısı çeken bu kişiler GSS başvurusu için girişimde bulduklarında Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) yetkililerince kendilerinin “öğrenci” olarak değil, “doktor” olarak değerlendirildiği ve bu yüzden 40,86 TL yerine en yüksek kademedeki prim (245,16 TL) ödemeleri gerektiği söylenmiştir. Bu ise zaten ekonomik

sıkıntıları hat safhada olan asistan hekimler için karşılanması olanaksız bir yük anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yabancı asistan hekimler, Türk uyruklu meslektaşlarıyla birlikte, halkın sağlığı için gece gündüz canla başla çalışırken kendileri sağlık güvencesinden yoksun kalmaktadırlar.

Son değişiklikle birlikte kanundaki ibare şu şekildedir: “(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/34 md.; Değişik: 21/5/2013-6486/1 md.) Ülkemizde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler birinci fıkranın (d) bendindeki ve 52 nci maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesindeki şartlar aranmaksızın ilk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunmaları hâlinde genel sağlık sigortalısı olurlar. Bu sürede talepte bulunmayanlar hakkında öğrenimleri süresince genel sağlık sigortası hükümleri uygulanmaz. Kendilerince 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının üçte birinin 30 günlük tutarı üzerinden genel sağlık sigortası primi ödenir.” Buradan da anlaşılacağı üzere sigorta kapsamına girmek için kayıt tarihinden itibaren ilk 3 ay içerisinde müracaat zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak tıpta uzmanlık öğrencisi asistan hekimler için sözü edilen ikilem nedeniyle en yüksek meblağdan prim ödeme durumunda kaldıklarından, halen Türkiye’de uzmanlık eğitimi alan yabancı asistanların hemen hemen tamamı fiilen sigorta kapsamı dışında kalmıştır. Gerekli veriler Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan temin edilerek bu bilgi kolaylıkla teyit edilebilir.

YABANCI ASİSTAN HEKİMLERLE İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ

Bilindiği gibi Türkiye’de tıpta uzmanlık eğitimi alan hekimler farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Bunlar içerisinde; “*uzmanlık öğrencisi*”, mezuniyet sonrası tıpta uzmanlık eğitimine devam eden öğrenci statüsünde olduğunu; “*asistan hekim*”, temelde uygulamaya dayalı bu eğitime devam ederken doktorluk mesleğini icra etmekte olduğunu, “*araştırma görevlisi*” ise kadro bakımından YÖK mevzuatı gereği araştırma faaliyetiyle de uğraşması gereken öğretim yardımcıları olduğunu tarif etmek için kullanılmaktadır. Bu bakımdan genel olarak asistan hekimleri ilgilendiren mevzuat farklı kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiş olup, konunun daha iyi anlaşılması için burada ilgili hükümlere değinilecektir.

a) Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği

Türkiye’de tıpta uzmanlık eğitimi, 1219 sayılı **Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun** 9’uncu maddesine dayanarak Sağlık Bakanlığı tarafından çıkartılan “**Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği**” esasları uyarınca düzenlenmektedir. 2009 yılında çıkartılan ve 2011’de değişiklik yapılan bu yönetmeliğin 14. maddesinin 1. fıkrasında “*Uzmanlık öğrencisi; kurumlarındaki kadro unvanı ne olursa olsun, tıpta ve dış hekimliğinde uzmanlık ana veya yan dallarından birinde uzman olarak yetiştirilmek amacıyla, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde eğitim ve öğrenim gören, araştırma ve uygulama yapan tabip veya dış hekimidir*” şeklinde tanımlanmakta olup, 2.fıkroda ise “*Uzmanlık öğrencilerinin istihdam şekli, kurumlarının özel mevzuat hükümlerine tabidir*” hükmü yer almaktadır.

Aynı yönetmeliğin 19. maddesi ise **yabancı uyrukluların uzmanlık eğitimine** ilişkin hükümleri içermektedir:

MADDE 19 - (1) Yabancı uyruklular;

- Kurumlarda yabancı uyruklulara ayrılan kontenjan bulunması,
- (Değişik bent:1.7.2011-27981) Ana dal uzmanlık eğitimi yapmak için Türkiye’deki tıp

veya dış hekimliği fakültelerinin birinden mezun olunması veya yabancı ülkelerdeki bu fakültelerin birinden mezun olup YÖK'ten denklik belgesi alınmış olması; yan dal uzmanlık eğitimi yapmak için Türkiye'deki uzmanlık eğitimi veren kurumlardan uzmanlık belgesi alınmış olunması veya 31 inci ve 33 üncü maddeler çerçevesinde Bakanlıkça verilmiş bir denklik belgesine sahip olunması,

c) Türkiye'de uzmanlık eğitimi yapmalarına engel hallerinin bulunmaması,

ç) Türkiye'de ikametlerine izin verilmiş olması,

d) Uzmanlık eğitimi süresince **kendilerine burs verileceğini veya Türkiye'deki giderlerinin karşılanacağını** belirten bir belgenin sunulması,

e) Uzmanlık eğitime giriş sınavlarında ilgili alana yerleştirilmiş olunması,

kaydıyla uzmanlık eğitimine kabul edilir.

(2) Yabancı uyruklular ayrıca mesleki konuları izleyebilecek derecede Türkçe bildiklerini ölçmek amacıyla Kurulun belirleyeceği bir kuruluş tarafından yapılan Türkçe dil bilgisi sınavında başarılı olduklarına dair belgeleri, uzmanlık eğitimine başladıkları tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde sunmak zorundadır. Aksi takdirde bu kişilerin uzmanlık öğrenciliği ile ilişkileri kesilir. Türkiye'deki tıp ve dış hekimliği fakültelerinin Türkçe bölümlerinden mezun olanlarda, Türkçe dil bilgisi başarı belgesi aranmaz.

(3) (Değişik fıkra:1.7.2011-27981) Usulüne göre yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalarla yabancı ülkelere ayrılan kontenjanlar hariç olmak üzere, uzmanlık eğitimi yapmak isteyen yabancı uyruklulara, uzmanlık öğrenciliği kadrolarının %10'una kadar ilave kontenjan ayrılabilir."

(4) Türkiye'de yabancı uyruklu olarak uzmanlık eğitimi görmekte iken Türk uyruğuna geçenler **kadrosuz ve aylıksız** olarak uzmanlık eğitimine devam eder.

Bu maddenin 1. fıkrasının d bendi ve 4. fıkrası birlikte değerlendirildiğinde, yabancı uyruklu uzmanlık öğrencilerinin kadrosuz ve maaşsız olarak, kendi ülkelerinden aldıkları burs veya öz kaynakları ile eğitim alma koşuluyla uzmanlık eğitimine kabul edildikleri anlaşılmaktadır. Bu noktada, yabancı asistan hekimlerin, Türk meslektaşlarıyla aynı koşullarda sağlık hizmeti sunumuna katılan tıp doktorları oldukları gerçeğinin göz ardı edildiği ve uzmanlık eğitiminin salt lisansüstü öğrenim süreci olarak değerlendirildiği görülmektedir.

b) 1219 sayılı Tababet Ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun

1928 yılında yürürlüğe girmiş olan ve bugüne kadar geçerliliğini koruyan 1219 sayılı Tababet Ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'da, 2011 yılında çıkarılan 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişiklik sonucunda kanunun birinci maddesinden Türkiye'de hekimlik yapmak için Türk olma şartı çıkartılmıştır. Kanunun birinci maddesinin yeni hali şöyledir:

"Madde 1- (Değişik: Resmi Gazete: 02.11.2011-28103 (mükerrer); 663 sayılı KHK m.58) Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde tababet icra ve her hangi surette olursa olsun hasta tedavi edebilmek için tıp fakültesinden diploma sahibi olmak şarttır."

Bilindiği üzere bu değişiklikle birlikte yabancı uyruklu hekimler özel sektörde çalışmaya başlamıştır. Kamu sektöründe yabancı uyruklu hekim çalıştırılmasına ilişkin yeni düzenlemeler beklenmektedir.

c) 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu

Öte yandan 2547 sayılı **Yükseköğretim Kanunu**'nun 33. maddesi Araştırma Görevlileri ve 34. maddesi ise Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanları ile ilgili hükümleri kapsamaktadır.

Madde 33 - (Değişik: 17/8/1983 - 2880/16 md.) a) (Değişik: 12/8/1986 - KHK 260/3 md.) Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcısıdır. Bunlar ilgili anabilim veya anasanat dalı başkanlarının önerisi, Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer. (Ek cümle: 21/4/2005 - 5335/10 md.) Bunlar aynı usulle yeniden atanabilirler."

Madde 34 - Yükseköğretim kurumlarında,sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanları, ilgili fakülte, enstitü veya yüksekokul yönetim kurulunun önerisi ve üniversite yönetim kurulunun uygun görüşü üzerine rektör tarafından atanırlar. Bunlar, öğretim görevleri bakımından, bu kanunda aylıklı öğretim elemanları için konulmuş olan hükümlere tabidirler. (Değişik: 17/8/1983 - 2880/17 md.) Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının bu şekilde atanmaları veya görevlendirilmeleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Bakanlar Kurulu kararını gerektiren hükümlerine tabi olmadan, Yükseköğretim Kurulunca İçişleri Bakanlığına bildirilir ve iki ay içinde alınacak olumlu görüş neticesinde ilgili üniversitesi ile sözleşmesi yapılır."

d) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

29 Mayıs 2013 tarihli ve 28661 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6486 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60. Maddesinin 7. Fıkrasında değişiklik yapılmış ve Kanuna geçici 50. Madde eklenmiştir. Yeni düzenlemeyle talep etmeleri halinde ülkemizde farklı düzeylerde öğrenim gören tüm uluslararası öğrencilerin burslu burssuz ayrımı yapılmaksızın genel sağlık sigortalısı olabilmelerine imkan sağlanmıştır.

Bu çerçevede ülkemizdeki öğrenimlerine yeni başlayacak uluslararası öğrenciler **ilk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde** talepte bulunmaları halinde, 5510 sayılı kanunun 82. Maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının üçte birinin 30 günlük tutarı üzerinden (01.07.2013 ila 31.12.2013 tarihleri arasında aylık 40,86 TL) genel sağlık sigortası primi ödemek suretiyle genel sağlık sigortalısı olabileceklerdir. Bu maddenin yayım tarihinde ilk kaydını yaptırmış olup halihazırda Türkiye'de eğitim görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerden, 29.05.2013 tarihinden itibaren **altı ay içinde** Sosyal Güvenlik Kurumuna başvuru yapanların genel sağlık sigortalısı olmalarına imkan sağlanmıştır. Belirtilen süreler içinde başvuru yapamayan öğrenciler öğrenimleri süresince genel sağlık sigortasının sağladığı imkanlardan faydalanamayacakları bildirilmiştir.

GÜNCEL DURUM VE ÖRNEK UYGULAMALAR

Bugün Türkiye’de yabancı asistanlar, 34’ü üniversite hastanesi ve 25’i Sağlık Bakanlığı’na bağlı eğitim ve araştırma hastanesi olmak üzere toplam 59 hastanede öğrenimlerine devam etmektedir. Mevzuattaki boşluk nedeniyle bu kurumlardaki yabancı asistanlarla ilgili uygulamalar birbirinden oldukça farklı olabilmektedir. Örneğin **Selçuk Üniversitesi** yabancı asistanlara kendi bütçesinden 1250 TL, **Hacettepe Üniversitesi** ise 1000 TL civarında ödeme yapmaktayken, aynı koşullarda çalışan **Ankara Üniversitesi**’ndeki yabancı asistan hekimlere hiçbir ödeme yapılmamaktadır. Yine daha önce belirtildiği üzere Sağlık Bakanlığı’na bağlı eğitim ve araştırma hastanelerinde **2005 Genelge**’sinden sonra **brüt 500 TL** (kesintiler sonrası net 400 TL civarında) ödenek verilmektedir. Ancak bu rakamların daha önce belirtildiği gibi insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürmek için yeterli olmaktan çok uzak olduğu açıktır. Bu noktada sorun, devlet programları ile eğitim için gelen yabancı asistan hekimlerde aldıkları burslar nedeniyle daha hafif düzeydeyken hiçbir burs veya ek gelir kaynağı olmayan, kendi çabalarıyla uzmanlık eğitimine hak kazanan ve devlet programlarında olmayan meslektaşlarımız için oldukça ağır bir hal almaktadır.

Yurt dışındaki örneklere baktığımızda ise **ABD, Kanada ve AB ülkelerinde** durumun Türkiye’dekinden çok farklı olduğunu görmekteyiz. Bu ülkelerde eğitim alan hekimlerin; uzmanlık eğitim programlarına girmek için -ülkelere göre farklı koşullar olmakla birlikte- öncelikle **tıp diplomalarının denkliliğini** belgelemeleri gerekmekte, bunun için birtakım dil ve mesleki yeterlilik sınavlarından geçmektedirler. Bundan sonra ise o ülke vatandaşı tıp doktorları ile **eşit statüde** istedikleri uzmanlık programına başvurmakta ve genellikle mülakat ile programlara kabul edilmektedirler. Kabul edildikleri hastane tarafından, o ülkenin kendi vatandaşları için geçerli özlük hakları ile temin edilmekte, **eşit koşullarda ücret** ödemesi yapılmakta ve **sağlık güvencesi** sağlanmaktadır. Bugün yabancı hekimlerin uzmanlık eğitimi ve çalışma için en çok rağbet ettiği ülkelerin başında gelen ABD ve Almanya’da bu standartlar oldukça yüksek seviyede hayata geçirilmekte ve sıkı bir şekilde denetlenmektedir. **ABD’de** asistanlara ayda ortalama 3500-5000 Dolar, **Almanya’da** ise 1500-2200 Avro arası ödeme yapılmaktadır. Burada temel prensip, uzmanlık eğitimi almaya gelen hekimin, evrensel hekimlik değerleri doğrultusunda mesleğini icra eden ve sağlık hizmeti üreten bir tıp doktoru olduğu gerçeği ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 23. maddesi olan *“Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücret hakkı vardır”* ilkesi gereği ürettiği hizmetin karşılığını alması gerektiğidir. Bu ülkelerde bunun aksinin iddia edilmesi dahi mümkün değildir. Zira çağdaş bir hukuk devletinin, kendi ülkesinin insanlarına hizmet sunmasını resmi olarak kabul ettiği ve onayladığı bir kişiyi, emeğinin karşılığı olan ücret ve güvenceden mahrum bırakması söz konusu olamaz.

SONUÇ

Türkiye’de yaklaşık 20 yıldır yabancı uyruklu asistanlar Türk meslektaşlarıyla birlikte **eşit koşullarda, eşit standartlarda** eğitim alıyor ve aynı şekilde **sağlık hizmet sunumuna** katılıyor. Bir diğer deyişle, 20 yıldır yabancı asistan hekimler bir yandan Türkiye’de çağdaş standartlarda tıp eğitimi alırken bir yandan da Türk halkına hizmet ediyor. Her ne kadar kontenjanları farklı olsa da aynı sınavla uzmanlık eğitimine hak kazanıyor, aynı eğitim programına tabi oluyor, aynı koşullarda ameliyatlara giriyor, ayaktan ve yatan hastaların tanı ve tedavisine katılıyor, nöbet tutuyor, sınavlara giriyor ve uzmanlık diploması alıyorlar. Ancak ne yazık ki bunun karşılığında, 4 ila 5 yıl süren uzun ve meşakkatli uzmanlık eğitimi süresince Türk meslektaşlarından farklı olarak **temel ücret ve sağlık güvencesinden** mahrum kalmaktadırlar. Bu ise asistanlarda bir çifte standart ve dışlanmışlık hissi yaratmakta, aynı zamanda da geçimini sağlamak için onları ek işlere yöneltirken sosyal hayattan ise tecrit etmektedir. Biz yabancı asistan hekimler olarak; 21. yüzyılda evrensel insan haklarını ve çağdaş hukuk normlarını benimseyen, köklü geçmişi ve devlet geleneği olan Türkiye Cumhuriyeti’nde çağdaş dünya standartlarına uymayan böyle bir ikili uygulamanın doğru ve insancıl olmadığına inanıyoruz. Bizler, aldığımız **nitelikli tıp eğitiminin**, öğrendiğimiz **hekimlik ilke ve değerlerinin**, edindiğimiz **deneyimlerin** ve **insan ilişkilerinin** bizim için en büyük kazanç olduğunun elbette farkındayız ve bunun için Türkiye Cumhuriyeti’ne ve onun başta Sağlık Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, üniversiteleri ve hastaneleri olmak üzere tüm kurumlarına ve üzerimizde emeği olan tüm hocalarımıza ve meslektaşlarımıza minnet borcumuzu unutmuyoruz. Ancak burada irdelenen sorun her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti için önemsiz küçük bir mesele gibi görünse de, sorunun çözümünün de aslında bir o kadar basit olduğunun, bizler gibi **yarının gönüllü Türkiye elçileri** için büyük bir adım olacağı ve bu adımla uzun vadede yine Türkiye’nin kazanacağı da bilinmesini istiyoruz. Çözüm için önerdiğimiz birkaç seçeneği kısaca belirtmek istiyoruz:

- 1) TUS’ta Türk asistanlarla aynı kontenjanlardan yararlanması, ücret ve sağlık güvencesi bakımından eşit haklara sahip olması
- 2) YÖK mevzuatına göre yabancı uyruklu araştırma görevlisi olarak sözleşmeli kadrolara atanması, mevzuat hükümlerine tabi olması
- 3) Kadro karşılığı olan aylık hariç tutulmak üzere hizmet sunumunun doğrudan karşılığı olarak Türk asistanlar kadar döner sermaye ve nöbet ücreti ödenmesi
- 4) SGK uygulamasındaki ikilemin giderilmesi ve uzmanlık öğrencilerinin öğrenci statüsünden prim yatırarak sigortalanmasının temin edilmesi

Bu seçeneklerden **ilk üçü** yabancı asistanların hakkaniyetli bir **düzenli gelir** kaynağına kavuşabilmeleri için sunulan çözüm önerileridir. Türkiye Cumhuriyeti bütçesine yıllık maliyeti ise 20 ila 28 milyon TL arasında hesaplanmakta olup, Türkiye’nin Gayri Safi Milli Hasılası’nın 100.000’de 3’üne tekabül etmektedir. Bununla birlikte, bu önerilerin hayata geçirilmeleri için hukuki düzenleme gerekmektedir. Bu seçeneklerin, Sağlık Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu ve ilgili diğer paydaşlarca değerlendirilmesinin ve uygun görüldüğü takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık Komisyonu’nda ele alınmasının çözüm adına önemli katkılar sağlayacağını düşünüyoruz. Bu konuda biz de yabancı asistan hekimler olarak katkıda bulunmaya hazır olduğumuzu bildirmek istiyoruz. **Dördüncü** maddede belirtilen öneri ise somut olarak, kısa vadede ve yeni bir düzenlemeye gerek kalmaksızın hayata geçirilebilecek ve büyük fayda sağlayacak bir adımdır. Atılacak adımla, büyük özverilerle kesintisiz sağlık hizmeti sunan, ancak kendi

sağlığı için **güvenceden** yoksun olan yabancı uyruklu asistan hekimlerin bu sorunu büyük ölçüde ortadan kalkacaktır.

DÜZELTME: 12-13 Ekim 2013 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Azerbaycanlı Genç Hekimlerin ve Tıp Öğrencilerinin 3. Türkiye Forumu'nun ardından hazırlanan bu raporun tamamlanmasından (30.11.2013) kısa bir süre sonra; 02.01.2014 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu toplantısında kabul edilerek yasalaşan **6514** sayılı "*Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" 18.01.2014 tarih ve 28886 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla yabancı uyruklu asistan hekimlere döner sermayeden ödeme yapılması kabul edilmiştir.

MADDE 25 – 1219 sayılı Kanununun ek 14 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Tıpta ve dış tabipliğinde yabancı uyruklu kontenjanında uzmanlık eğitimi yapmakta olanlara, ilgili kurumun döner sermayesinden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçesinden, vakıf üniversitelerinde ise kendi bütçelerinden (13.000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda ödeme yapılır. Bu ödemeden damga vergisi dışında herhangi bir kesinti yapılmaz."

Bu sevindirici gelişme için Forum'umuza teşrif eden ve değerli katkıları ve desteğini bizden esirgemeyen, TBMM Sağlık Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR'a ve düzenlemede emeği geçen herkese yabancı asistanlar adına teşekkürü borç biliriz.

■

Forum Düzenleme Komitesi adına

Doç.Dr.Necibe Nesibova – Azerbaycan Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri

Dr. Ferit Kasımlı – AÜTF Kalp ve Damar Cerrahisi AD Araş Gör

Dr. Şahin Hanalioğlu – HÜTF Beyin ve Sinir Cerrahisi (Nöroşirürji) AD Araş Gör

Dr.Perviz Hacıyev – AÜTF Üroloji AD Araş Gör

Stj.Dr.Nurlan Abdullayev – AÜTF Dönem 5 öğrencisi

Çalışma Grubu üyeleri:

Dr. Şahin Hanalioğlu –HÜTF Nöroşirürji AD Araş Gör (hanalioğlu@hacettepe.edu.tr)

Dr. Nurten Kerimli – AÜTF Kardiyoloji AD Araş Gör

Dr. Günay Abbasova – AÜTF KBB Hastalıkları AD Araş Gör

Dr. Fuad Beşirov – AÜTF Psikiyatri AD Araş Gör

Dr. Turab İsmayılov – HÜTF Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi AD Araş Gör

İnt.Dr.Leyla Hüseynova – GÜTF Dönem 6 öğrencisi

Stj.Dr.Fehmin Hakverdiyev – HÜTF Dönem 5 öğrencisi